

Міністерство освіти і науки України
Навчально – методичний центр професійно – технічної освіти у
Херсонській області

Виступ на тему:
«Стратегічні орієнтири сучасного освітнього процесу в ЗП (ПТ)О»

м. Херсон, 2023 р.

Вступ

Стратегічні орієнтири сучасного освітнього процесу потребують освічених, творчих людей, ініціативних, комунікабельних, конкурентоспроможних, які вміють орієнтуватися у постійно мінливих умовах життя. Освіта виступає одночасно як об'єкт, ресурс та засіб безпеки держави і створює, зміцнює фундамент майбутнього благополуччя нації.

Система освіти повинна забезпечувати поточні та перспективні кадрові потреби держави, гарантуючи її інтелектуальну незалежність у всіх сферах суспільного виробництва та життя. На розвиток освіти великий вплив мають процеси глобалізації та інформатизації. Відбувається еволюція освіти в основне джерело прибутку в інформаційному суспільстві, оскільки економічний розвиток визначають сучасні технології та інновації. Розвиток держави супроводжується процесом реформування системи освіти, держава зацікавлена в тому, щоб якісна освіта була доступною для всіх соціальних верств населення.

Питання реалізації державної політики у сфері професійно – технічної освіти виступає одним із найбільш пріоритетних напрямів внутрішньої політики держави.

1. Відновлення професійно – технічної освіти після війни

Відновлення професійно – технічної освіти після війни в Україні вже зараз спрямоване на дві основні цілі, зокрема безпеку та розвиток. Забезпечення безпеки на всіх рівнях: особистості, суспільства, держави. При впливі різних механізмів, професійна освіта, у кінцевому результаті, забезпечить нормальне існування й розвиток держави та суспільства.

Війна додала сфері профтехосвіти нових викликів. Від здатності держави впоратися з ними залежить успіх повоєнної відбудови інфраструктури та відновлення економіки України.

Проблема №1 — втрата матеріально-технічної бази та людей. Внаслідок військової агресії Росії в Україні зруйновано, частина закладів професійно – технічної освіти, інші мають різні ступені пошкодження. Частину закладів пограбували окупанти. І наразі неможливо порахувати, скільки виробництв, які надавали майданчики для практичної частини навчання, закрилися, переїхали чи взагалі зруйновані.

Війна також змусила багатьох переїхати у безпечніші регіони або виїхати за кордон. Серед вимушених мігрантів, звичайно, є і вчителі, і майстри виробничого навчання, і учні, і потенційні абітурієнти закладів професійно – технічної освіти.

Щоб вирішити цю проблему, потрібно забезпечити достатнє фінансування для оновлення та модернізації матеріально-технічної бази.

Проблема №2. Обмежені можливості організації практичної складової навчання. Велику і невід’ємну частину освітньої програми становить практична підготовка учнів. Але через пошкодження закладів професійної освіти і підприємств потенційних роботодавців, активні бойові дії та окупацію частини територій багато освітніх закладів не можуть організувати практику своїм учням. Практичну підготовку та якісний контроль за виконанням завдань організувати дистанційно теж майже неможливо.

Стратегічним завданням є розвиток дуальної освіти і залучення в цю систему якомога більшої кількості підприємств, особливо у вільних та безпечніших регіонах. Дуальна освіта дає учням можливість лише частину освітнього часу проводити на теоретичних заняттях, а більшу частину — безпосередньо вчитися на практиці на реальному підприємстві.

Тимчасом розвиток дуальної освіти допоміг би вирішити одразу дві проблеми — забезпечити і необхідні практичні майданчики, зокрема втрачені під час війни, і попит роботодавців на випускників професійно – технічної освіти.

Щоб учні з регіонів, які постраждали, мали змогу проходити практичні заняття і за дуальною, і за традиційною системами, треба вирішити тактичне завдання: зарахування учнів із категорії внутрішньо переміщених осіб до закладів професійної освіти у більш безпечних регіонах України.

Проблема №3. Розвиток публічно-приватного партнерства у професійній освіті. Одне з основних завдань держави — активне залучення бізнесу до розробки, фінансування та реалізації спільних проектів, створення навчально-практичних центрів з участю приватних партнерів, спільне фінансування закладів професійно – технічної освіти та залучення

працівників-практиків з підприємств-партнерів до викладання. Тому вже зараз треба розробляти і впроваджувати систему економічних стимулів для бізнесу, який інвестує у розвиток закладів профтехосвіти.

Тому завдання держави — системно відповідати на всі виклики у профтехосвіті: підвищувати престиж освіти і праці викладачів, розвивати й модернізувати мережу навчальних закладів, розвивати дуальну форму професійно – технічної освіти та стимулювати участь у цьому роботодавців, забезпечувати механізм і достатній обсяг фінансування сфери та розвивати публічно-приватне партнерство.

Зробивши ці кроки, Україна зможе забезпечити належний розвиток професійно – технічної освіти і підготовку необхідної кількості фахівців, аби якнайкраще та якнайшвидше відновити Україну після війни.

1.1 Визначення пріоритетів відбудови

Пріоритетність галузі освіти можуть бути реальними, змістовними, дієвими лише в умовах безпеки. Порушення безпеки через природні катаклізми, економічну стагнацію, соціальні потрясіння або зовнішній тиск ускладнює, у граничному випадку – унеможлиблює їх реалізацію. Зрозуміло, система освіти існує та продовжує функціонувати і у критичній ситуації.

Так, сьогодні вже зростає попит на людей з дипломами професійно - технічної освіти. Згідно з прогнозами, випускники закладів професійно – технічної освіти починаючи з 2023 року знайдуть собі застосування на ринку праці. І це будуть різноманітні кваліфіковані робітники такі як: будівельники, електрики, слюсарі по ремонту техніки, кухари, швачки, перукарі, озеленювачі, дизайнери, зварювальники, трактористи - машиністи і багато інших. Бо їм разом відбудувати країну, після того, що ми бачимо сьогодні по різних містах, селищах на деокупованій території України.

Немає сумнівів у тому, що в повоєнній Україні буде підвищений попит на робітничі професії, пов'язані з відбудовою та відновленням країни, — на працівників будівельної, харчової та легкої промисловості, машинобудування та інших не менш важливих галузей. І немає сумнівів, що задоволення цього попиту стимулюватиме розвиток української економіки, бо, умовно, одне робоче місце в будівництві створює 6–7 робочих місць у суміжних галузях.

У сучасних умовах єдиним можливим шляхом зростання могутності України є збереження, розвиток та мобілізація інтелектуального потенціалу держави. Її майбутнє пов'язано з переходом на інноваційний шлях розвитку, в реалізації якого важко переоцінити роль професійно – технічної освіти.

1.2 Забезпечення безперервної освіти

У відповідності з Національною доктриною розвитку освіти, державна політика стосовно безперервної освіти проводиться з урахуванням світових тенденцій розвитку освіти протягом життя, соціально-економічних, технологічних та соціокультурних змін. Безперервність освіти реалізується шляхом:

– забезпечення наступності змісту та координації навчально-виховної діяльності на різних ступенях освіти, що функціонують як продовження попередніх і передбачають підготовку громадян для можливого переходу на наступні ступені;

– формування потреби та здатності особистості до самоосвіти;

– оптимізації системи перепідготовки працівників і підвищення їх кваліфікації,

– створення інтегрованих навчальних планів і програм;

– формування та розвитку навчальних науково-виробничих комплексів ступеневої підготовки фахівців;

– запровадження та розвитку дистанційної освіти;

– організації навчання відповідно до потреб особистості і ринку праці на базі професійно-технічних та вищих навчальних закладів, закладів післядипломної освіти, а також використання інших форм навчання;

– забезпечення зв'язку між загальною середньою, професійно-технічною, вищою та післядипломною освітою.

Вітчизняні вчені відзначають можливість побудови системи управління розвитком і навчанням персоналу в організації за трьома шляхами:

1) локально (реактивно – за вимогами відповідності виробничій ситуації);

2) спрямовано (на основі створення та реалізації концепції розвитку та навчання);

3) системно (забезпечуючи безперервність навчання, з поступовим переходом до стадії організації, що навчається).

Для досягнення поставленої мети у сфері професійно - технічної освіти передбачається:

- впровадження моделей інтегрованих освітніх установ, що реалізують освітні програми і стандарти,

- впровадження механізмів взаємодії установ професійно – технічної освіти та роботодавців,

- виділення в системі професійно - технічної освіти системоутворюючих закладів,

- впровадження моделей державно-громадського управління освітніми установами;

- підвищення ефективності інституціонального управління при зміні організаційно-правових форм діяльності закладів професійно - технічної освіти;

- організація мережевої взаємодії освітніх установ;

- удосконалення системи управління освітою на основі ефективного використання інформаційно-комунікаційних технологій в рамках єдиного освітнього простору.

1.3 Необхідність цифровізації

Інновації в освіті – це процес створення, впровадження та поширення в освітній діяльності нових підходів, ідей, методів та прийомів, технологій, спрямованих на оновлення, модернізацію, трансформацію навчального процесу відповідно до вимог часу. Упровадження в навчальний процес у закладах

професійно – технічної освіти інноваційних педагогічних технологій і методів - один із шляхів модернізації освітньої системи.

Першим національним нормативно-правовим актом, який стосувався безпосередньо питань Інтернет, був Указ Президента "Про заходи щодо розвитку національної складової глобальної інформаційної мережі Інтернет та забезпечення широкою доступу до цієї мережі в Україні".

Програма спрямована на вирішення таких основних завдань: формування правових, організаційних, науково-технічних, економічних, фінансових, методичних та гуманітарних умов розвитку інформатизації, створення ефективної цифрової інфраструктури; розробка, впровадження та застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у сферах державного управління, місцевого самоврядування, суспільного життя та економіки; створення та впровадження стандартів електронного урядування та електронної демократії; формування системи національних інформаційних ресурсів; подолання нерівності доступу до інформаційно-комунікаційних технологій (цифрової нерівності) та підвищення рівня технологічної освіченості громадян; створення загальнодержавної мережі інформаційного забезпечення науки, освіти, культури, охорони здоров'я тощо.

Інтеграція України у світовий інформаційний простір та ринок цифрових рішень. Інформатизацію науки, освіти, культури, здоров'я людини та безпеки життєдіяльності, охорони навколишнього природного середовища.

Розвиток віртуального лабораторного практикуму відбувається в основному за двома напрямками – так звані **віртуальні симулятори** і дистанційно виконувані **лабораторні роботи**.

Віртуальні симулятори – це реально виконувані лабораторні роботи, під час яких визначені дані можуть бути занесені до пам'яті персонального комп'ютера та дистанційно опрацьовані на віртуально представленій комп'ютером засобі. Це так званий тренажер – інструмент, що імітує експерименти, демонстрації чи процеси. Однією з головних особливостей віртуальних симуляторів є їх інтерактивні можливості. Інтерактивне моделювання набуває все більшого значення як засіб для вивчення і розуміння складних ідей. Інтерактивні тренажери можуть бути реалізовані при поєднанні комп'ютерів.

При виконанні **віртуальної лабораторної роботи** у дослідника створюється ілюзія роботи на реальному обладнанні. Причому «експериментальні» значення вимірюваних величин визначаються самостійно на реальних установках певної роботи. Ці дані заносяться та відображаються у вигляді графіків або таблиць. Використання віртуальних лабораторій може відбуватись як самостійно дослідником, так і в умовах взаємодії з керівником через систему дистанційного навчання при виконанні певних завдань. Дистанційно виконувані лабораторні роботи мають принципову відмінність від віртуальних симуляторів. Якщо при виконанні лабораторної роботи за допомогою віртуального симулятора дослідник має можливість тільки навчатися, тобто отримувати навчальну інформацію як заздалегідь відомі результати, то виконувані лабораторні роботи являють собою автоматизовану лабораторну роботу з дистанційним керуванням. Тому основним завданням при організації віртуальних робіт є автоматизація процесу вимірювання. Віртуальні лабораторні

роботи дають можливість отримувати реальні умови для виконання експериментальних завдань, порівнювати виміряні дані експерименту із сучасним фізичним експериментом, який проведено на дорогому науково-дослідному обладнанні, і таким чином засвоювати нові інформаційні технології.

Віртуальні лабораторні роботи можуть використовуватися як у навчальних закладах, так і в навчальних центрах різних організацій. Такі лабораторні роботи значно підвищують ефективність навчального процесу і надають широкі можливості для формування та вдосконалення професійних навичок та інтуїції, а також розвивають творчі здібності учнів. Процес виконання віртуальних лабораторних робіт практично ідентичний виконанню лабораторних робіт в реальних умовах. Використовується обладнання, установки та матеріали, аналогічні реальним. І практично єдина відмінність віртуальних лабораторних робіт від реальних, це те, що виконуються вони на комп'ютері.

Мобільні технології допоможуть вирішити деякі проблеми освіти за рахунок використання нового і ефективного підходу. У світі, в якому росте залежність від засобів зв'язку і доступу до інформації, мобільні пристрою не будуть тимчасовим явищем. Викладачі та учні можуть отримати необхідну довідкову інформацію в будь-який час без використання додаткових пристроїв. Часто під час заняття викладачеві необхідно не тільки відповісти на питання, а й наочно продемонструвати відповіді, які можуть містити фото, відео та аудіо. Учні під час виконання практичних і лабораторних робіт можуть отримати доступ до довідкової інформації, необхідної для виконання завдань. Мобільні системи, оснащені спеціальним додатком, здатним передати питання і отримати короткий однозначну відповідь в режимі реального часу, дозволять посилити зворотний зв'язок в навчальному процесі. Оскільки потужність і можливості мобільних пристроїв постійно ростуть, вони можуть ширше використовуватися в якості освітніх інструментів і зайняти центральне місце як у формальній, так і в неформальній освіті.

З метою інтенсифікації підготовки учнів професійно – технічних закладів за допомогою запровадження комп'ютерних презентацій, електронних словників, підручників і посібників; тестових програм, програм - підручників, програм-тренажерів, словників, довідників, енциклопедій, відеоуроків, бібліотек електронних наочних посібників, тематичних комп'ютерних ігор, створюється навчальне професійно орієнтоване інформаційне середовище.

Навчити майбутнього фахівця таким методам роботи є дуже важливою частиною професійної підготовки. При цьому навчання доцільно будувати на базі сучасних програмних розробок, які широко використовуються на практиці.

Програмою розвитку освіти в Україні на XXI століття є досягнення якісно нового рівня мобільності та професійно-практичної підготовки фахівців. Нові підходи в системі професійно - технічної освіти, нове мислення, нове ставлення викладача до своєї професійної діяльності, змінюються погляди щодо характеру освіти від «освіти на нове життя» до «освіти протягом усього життя». Деякі викладачі експериментують, апробують і успішно впроваджують нові ідеї, технології, шукають шляхи підвищення інтересу учнів до навчання, урізноманітнюючи його зміст.

Щоб навчитися використовувати нові інформаційні технології потрібно пройти нелегкий тернистий курс навчання, багато самостійно працювати. Вивчення комп'ютерних технологій дає можливість застосовувати знання і вміння при виконанні практичних та лабораторних робіт, проходженні навчальних практик, використовувати свій досвід в майбутній професійній діяльності. Інформаційні технології дають можливість поєднувати в одному занятті велику кількість різних завдань і залучати до їх розв'язання всіх учнів. Кожний слухач відчуває себе повноправним учасником навчального процесу, підвищується його самооцінка, а, отже, і зростає якість навчання.

Отже, цифровізація та інформатизація навчального процесу при виконанні практичних завдань з організації навчального процесу поетапне, поступове впровадження в пізнавальний процес інформаційних методів та засобів навчання, раціональне поєднання традиційних методів з сучасними інформаційними, цифровими технологіями, що зрештою приводить до поліпшення результатів навчання.

2 Забезпечення безпечних умов навчання

Незважаючи на воєнний стан, маємо готуватись до навчання в умовах продовження воєнних (бойових) дій та можливих артилерійських обстрілів в межах окремих територій, загрози ракетно-бомбових ударів та діяльності диверсійно-розвідувальних груп, терористичних актів, можливих руйнувань (пошкоджень) критичної інфраструктури та обмежень у використанні енергоресурсів, комендантської години та загальної мобілізації на всій території країни.

За таких умов першим пріоритетом у діяльності закладів освіти є сприяння обороні України, зокрема всебічна підтримка працівників та здобувачів освіти, які зі зброєю в руках встали на захист Батьківщини. Наступним пріоритетним завданням є гарантування безпечних умов навчання та праці для усіх учасників освітнього процесу, зокрема з урахуванням досвіду роботи закладів освіти в умовах воєнного часу. Крім того, необхідно забезпечувати якість освіти, яка буде впливати на перспективи добробуту нинішніх здобувачів освіти, їх родин, громад і країни в цілому впродовж десятиліть.

Стосовно виконання заходів щодо приведення фонду захисних споруд цивільного захисту закладів освіти у готовність до використання за призначенням. За відсутності у закладі освіти діючих об'єктів захисних споруд цивільного захисту спільно з військовою адміністрацією, підрозділами Національної поліції та ДСНС, медичними закладами утворити комісії з огляду (оцінки) будівель (споруд, приміщень) з метою визначення можливості їх використання як найпростіших укриттів для здобувачів освіти і працівників, у тому числі для осіб з особливими освітніми потребами.

Встановлення наявності захисних споруд, що розташовані у безпосередній близькості до місця знаходження закладів освіти та їх гуртожитків.

Приведення евакуаційних шляхів у відповідність з нормами законодавства, встановлення показників руху та табличок біля входу до захисних та інших споруд, призначених для укриття учасників освітнього процесу.

Визначення та позначення маршрутів руху від закладів освіти, гуртожитків до найближчих споруд цивільного захисту з урахуванням потреб осіб з особливими освітніми потребами.

Працездатності в захисних спорудах систем водопостачання та водовідведення, каналізації, обладнання в них пунктів надання медичної допомоги з необхідним інвентарем і медикаментами, підключення до Інтернету.

Готовності локальних та об'єктових систем оповіщення з практичним запуском сигнально-гучномовних пристроїв (сирен), електронних інформаційних табло та інших технічних засобів, приділивши увагу на доступність оповіщення осіб з порушеннями зору та слуху.

Крім того, до зазначеної інформації надавати відомості про стан укриття учасників освітнього процесу у фонді захисних споруд цивільного захисту.

Забезпечити підготовку закладів освіти в осінньо-зимовий період та опалювальний сезон з урахуванням можливостей залучення альтернативних джерел енергії та гнучкого графіку освітнього процесу, адаптованого з метою економного використання енергоресурсів.

Скорегувати структуру навчального року з урахуванням наслідків збройної агресії російської федерації та особливостей навчання. Взяти до уваги, що законодавство стосовно скороченої тривалості робочого часу педагогічних і науково-педагогічних працівників не зазнало змін, проте відповідно до статті 6 Закону України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» роботодавець має право збільшувати нормальну тривалість робочого часу впродовж тижня до 60 годин, а також відповідно до статті 3 зазначеного Закону під час воєнного стану не застосовується вимога щодо попередження працівника про зміну істотних умов праці.

У разі необхідності організувати робочі місця в інших населених пунктах або регіонах України.

2.1 Безпека освітнього закладу

Безпека освітнього закладу визначається як «умова збереження життя і здоров'я учнів та працівників, а також матеріальних цінностей освітнього закладу від можливих нещасних випадків, пожеж, аварій та інших надзвичайних ситуацій»

Завдання, які пов'язані із освітою у сьогоденні, в умовах повномасштабної війни в Україні, що кожен задумався і про контексти, і навіть про назву. Ця багатогранна тема набуває своєї актуальності як на початку навчального року так і впродовж всього періоду навчання. «Освіта та безпека» чи «Освіта у безпеці» – чи є поєднання цих слів коректним? Прогнозування того, яким буде чи яким має бути навчальний рік або навчання в умовах війни. Спроба окреслення окремих викликів в галузі освіти, які постали у зв'язку із військовою агресією російської федерації проти України, огляд законодавства, застосовуваного до таких викликів, та пошук прикметника, релевантного для поєднання слів «навчання» – «безпека».

Перш за все, безпечними мають бути будівлі. У кожному закладі освіти потрібне укриття чи інші приміщення, де можна перебувати під час повітряних

тривог для зменшення ризиків. Якщо такі приміщення не обладнані, то керівник має ініціювати перед засновником зміни до фінансування закладу.

Проте наявність укриття — це лише частина безпеки учасників освітнього процесу, яке має бути підготовленим та здатним захистити.

Важливо пам'ятати! Ми лише тоді відчуватиме себе в безпеці, коли житиме в безпечних стабільних умовах і коли знатиме, що таке безпечна поведінка, і вмітиме безпечно поводитися.

Питання безпеки освітнього процесу не є новим для суспільства, однак особливої актуальності воно набуває, коли той чи інший регіон потрапляє в зону конфлікту, військової агресії, окупації. Тобто фактично, коли порушуються можливості забезпечення базових потреб людини хоч на елементарному рівні, зокрема з огляду на зовнішні фактори, як-от не прогнозованість безпекових факторів, враховуючи агресивну політику сусідньої держави.

ВИСНОВОК

Отже, найактуальнішим із завдань можна визнати реформування системи освіти, насамперед професійно-технічної, що дозволить у підсумку суттєво покращити якість освіти та підвищити престиж робітничих професій. Із цією метою органи державної влади спільно із громадськими інституціями мають як суб'єкти управління створити своїми спільними діями ефективний державно-громадський механізм, що зможе вирішити виявлені проблеми професійно – технічної освіти в Україні, від якого залежатиме як подальший розвиток самої професійно – технічної освіти в країні та забезпечення галузей виробництва висококваліфікованими кадрами, так і підвищення престижу професій робітничого спрямування, насамперед щодо кваліфікованих робітників, завдяки різнобічному підвищенню якості їх підготовки, що, в свою чергу, дозволить підвищити їх конкурентоспроможність і на вітчизняному ринку праці, й поза межами України.

Виконавець:
методист НМЦ ПТО
у Херсонській області
Мороз Т.О.